

PĀRTIKAS TEHNOĻĪJAS KATEDRA ŠODIEN

1993. gadā tiek izveidota **Pārtikas tehnoloģijas katedra**, apvienojot Pārtikas produktu tehnoloģijas un Enerģētikas un siltumtehnikas katedras. Šogad katedra var lepoties ar **30 gadu** intensīva studiju un zinātniskā darba pieredzi, izcilu zinātnisko reputāciju, ilggadēju 1. vietas ieguvējas statusu universitātes katedru un institūtu zinātniskajā sniegumā, katedras zinātnieku un to darbu atpazīstamību Latvijā un tālu pāri valsts robežām. Pirmais apvienotās katedras vadītājs ir profesors Ernests Jurevics. 1996. gadā katedras vadību uzņemas profesore Līga Skudra, laikā no 2007. līdz 2017. gadam katedru vada profesore Daina Kārklīņa, bet no 2017. līdz 2022. gadam profesore Inga Ciproviča, kopš 2022. gada rudens katedras vadītāja ir profesore Tatjana Ķince.

Katedra savu sastāvu kopš 2018. gada būtiski nav mainījusi, pati dzīve ir ieviesusi korekcijas tajā, arī sāpīgas un negaidītas.

1. attēls. Pārtikas tehnoloģijas katedras kolektīvs (2018):

1.rindā no kreisās: profesore Līga Skudra, profesore Daina Kārklīņa[†], vecākā laborante Malda Reinsone, profesore Sandra Muižniece-Brasava;

2.rindā no kreisās: vadošā pētniece Lolita Tomšone, vecākā laborante Sanita Sazonova, katedras vadītāja, profesore Inga Ciproviča, laboratorijas vadītāja Janīna Ķīvīte, docente Ilze Grāmatiņa, docente Ilga Gedrovica, docente Elīna Sturmoviča, viesdocents Jose Martin Ramos Diaz (Peru);

3.rindā no kreisās: asoc. profesore Dace Kļava, docente Zanda Krūma, profesore Tatjana Ķince, docente Evita Straumīte, pētniece Asnate Ķirse, asoc. profesore Jeļena Zagorska, docente Solvita Kampuse, vecākā laborante Tatjana Lapšenkova.

Lai gan pēdējā piecgade ir kardināli atšķīrusies no mierīgā laika plūduma iepriekš, pārdzīvojot epidēmiju un ierobežojumus, tostarp uzstādījumus vakcinācijai, kas dažādi tika uzņemts mācībspēku vidū, un ģeopolitiskos satricinājumus, katedra ir turpinājusi īstenot savu pamatuzdevumu – organizatoriskā struktūra izglītības un zinātniskā darba veikšanai. Katedra ir atbildīgā struktūrvienība studiju programmu: pirmā cikla augstākās izglītības studiju programmas “Pārtikas produktu tehnoloģija”, akadēmiskās bakalaura studiju programmas “Pārtikas kvalitāte un inovācijas”, akadēmiskās maģistra studiju programmas “Pārtikas zinātne”, kopīgās akadēmiskās maģistra studiju programmas “Uzturzinātne” un akadēmiskās doktora studiju programmas “Pārtikas zinātne” īstenošanai, pilnveidei un akreditācijai. Šajā laika posmā kardināli mainīts bakalaura studiju programmas “Pārtikas zinības” saturs un nosaukums uz “Pārtikas kvalitāte un inovācijas”, atbilstīgi jaunajai zinātnes klasifikācijai, arī piešķiramās kvalifikācijas maģistra un doktora studiju absolventiem. Esam lepnī, ka mūsu programmas 2022. gada nogalē ir akreditētas uz sešiem gadiem, un ir novērtētas ar labi un izcili.

Katedras īstenotie studiju kursi ir saistīti ar pārtikas tehnoloģijām, mikrobioloģiju, pārtikas produktu sensoro novērtēšanu, pārtikas piedevām, pārtikas izejvielu bioloģiju un biotehnoloģiju, siltumtehniku, aukstumtehniku, pārtikas rūpniecības procesiem un iekārtām, iepakšanas tehnoloģijām. Šo studiju kursu apguvei palīdz mācībspēku sagatavotās grāmatas, mācību materiāli drukātā un elektroniskā veidā, dažu jauno izdevumu titullapas attēlotas 2. attēlā.

2. attēls. Studiju materiāli pārtikas jomas speciālistiem

Katedra visos laikos ir raksturojusies ar intensīvu zinātnisko darbu, bagātīgu doktorantu skaitu (2023. gada pavasarī katedrā ir 12 doktoranti), pētniecisko tradīciju turpinātāju fakultātē iedibinātajiem pētnieciskajiem virzieniem (blakusproduktu pārstrāde) un jaunu virzienu īstenošanu (insekti – nākotnes pārtika).

Pēdējo piecu gadu laikā katedras zinātnisko pētījumu virzieni ir:

- 1) pārtikas izejvielu un produktu kvalitātes un nekaitīguma izpēte;
- 2) jauni iepakšanas materiāli un tehnoloģijas pārtikas produktu kvalitātes saglabāšanai derīguma termiņā;
- 3) bioloģiski aktīvo sastāvdaļu izzināšana pārtikas izejvielās un produktos;

- 4) funkcionālo pārtikas produktu izstrāde, uzsākām arī *in vivo* pētījumus, analizējot ieguvumus veselībai;
- 5) alternatīvie olbaltumvielu avoti uzturā.

Šos pētījumus katedras mācībspēki veic gan valsts pētījumu programmu, gan starptautisko projektu, tostarp Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes (LBTU) pētnieciskās programmas projektu ietvaros. Pētījumi šajos virzienos ļauj katedras mācībspēkiem, pētniekiem un doktorantiem piedalīties ar ziņojumiem konferencēs un uzturēt zinātnisko atziņu apriti sabiedrībā, gatavot un publicēt pētījumus zinātniskajos žurnālos ar augstu ietekmes faktoru, un vadošajiem zinātniekiem būt reprezentablu zinātnisko žurnālu iniciētu zinātnisko izdevumu viesredaktoriem.

Līdz ar jaunā PTF Studiju un zinātnes centra izveidošanu (2015), katedras materiālā bāze ir moderna un daudzveidīga, jaunās iespējas dod pamatu veidot ciešāku sadarbību ar ražotājiem, arī studentu apmācībā lielāku īpatsvaru veltīt tehnoloģiskām niansēm. Tas ir devis pamudinājumu apgūt Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras inovāciju vaučeru programmas projektus, īstenojot uzņēmēju idejas jaunu pārtikas produktu izstrādei.

Jaunās zinātniskās iekārtas, to aprobācija praksē palīdz iezīmēt jaunus pētnieciskos virzienus, idejas projektiem un startiem izsludinātajos starptautiskajos projektu konkursos. Materiālās bāzes un pētnieciskās kapacitātes ziņā varam būt līdzvērtīgi sadarbības partneri Eiropas pārtikas zinātnes institūcijām.

3. attēls. Jaunākās iekārtas studiju un zinātnes darbā.

Paveiktais zinātnē šajā piecgadē ir ļāvis katedras mācībspēkiem iegūt Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) atzinību, ievēlot kolēģus par LZA īstenajiem locekļiem (prof. I.Ciproviča) un korespondētājlocekļiem (prof. T.Ķince, asoc.prof. M.Šabovics, asoc.prof. E.Straumīte).

Pateicoties paaudžu pēctecībai, katedrā ir izaugusi jauna mācībspēku paaudze (A. Ķirse-Ozoliņa, S.Sazonova, L.Ozola, K.Majore). Patiess prieks par jauno dāmu motivāciju PTF vārdu, slavu un tradīcijas tālāk nest.

Šodien Pārtikas tehnoloģijas katedrā strādā 24 mācībspēki un darbinieki: profesori R. Galoburda, T. Ķince, S. Muižniece-Brasava un I. Ciproviča, asociētie profesori D. Kļava, J. Zagorska, M. Šabovics, E. Straumīte, Z. Krūma, docenti E. Sturmoviča, D. Kunkulberga, I. Grāmatiņa, L.Ozola, K.Majore, A.Ķirse-Ozoliņa, I.Dabiņa-Bicka, vadošā pētniece L.Tomsone, pētnieces I.Šarenkova, I.Laukalēja-Broka, laboratorijas vadītāja J. Ķīvīte, vecākās laborantes M. Reinsone, T. Lapšenkova, S.Vētra un A.Verškova.

Pēc katedras mācībspēku vidējā vecuma tā ir jauna katedra LBTU, katedra ar ievērojamu jauno zinātnieku un 100% inženierzinātņu doktoru skaitu (2023).

4. attēls. Pärtikas tehnoloģijas katedras kolektīvs (2023):

- 1.rindā no kreisās: vecākā laborante Tatjana Lapšenkova, vecākā laborante Malda Reinsone, asoc.profesors Mārtiņš Šabovics, profesore Ruta Galoburda, docente Ilona Dabiņa-Bicka;*
- 2.rindā no kreisās: profesore Inga Ciproviča, vadošā pētniece Lolita Tomsone, laboratorijas vadītāja Janīna Ķīvīte, asoc. profesore Zanda Krūma, profesore Sandra Muižniece-Brasava vecākā laborante Anna Verškova, docente Elīna Sturmoviča, asoc. profesore Jeļena Zagorska, docente Ilze Grāmatiņa;*
- 3.rindā no kreisās: katedras vadītāja, profesore Tatjana Ķince, docente Sanita Sazonova, asociētā profesore Evita Straumīte, asoc. profesore Dace Kļava, docente Liene Ozola.*

Izmaiņas augstākajā izglītības politikā valstī, iesāktās strukturālās pārmaiņas universitātē, efektīvas pārvaldības īstenošanai, kardināli mainīs LBTU struktūrvienības, tostarp Pärtikas tehnoloģijas katedru. Katedra ir organizatoriska struktūrvienība, bet tās sirds ir cilvēki un darāmais un padarītais darbs. Lai arī kādas pārmaiņas mūs skars tieši, nekas nemainīs mūsu moto, ko precīzi raksturo I.Ziedoņa vārdi:

*Finiša nav un nebūs.
Ir tikai – starts!*

profesore I.Ciproviča

1992. gada PRTF absolvente